

Numer 7/2025

etnomuzykologia polska

**GRA
NI**

CE

MUZYKA TRADYCYJNA

ETNOMUZYKOLOGIA POLSKA 7/2025

ETNOMUZYKOLOGIA POLSKA

Numer 7/2025

Redakcja:

dr Aleksandra Kleinrok

dr Arleta Nawrocka-Wysocka

mgr Teresa Nowak

dr Łukasz Smoluch

dr Maria Szymańska-Ilnata

Sekretarz Redakcji:

dr Aleksandra Kleinrok

Korekta:

Maria Aleksandrow

Redakcja językowa abstraktów w jęz. angielskim:

dr Christopher Ballengee

Skład i łamanie:

dr Łukasz Smoluch

Projekt okładki:

Patrycja Szymańska

ISSN 2657-4438

© Etnomuzykologia Polska

Artykuły dostępne są na licencji Creative Commons.

Uznanie autorstwa na tych samych warunkach 3.0 Polska.

Wszystkie artykuły podlegały procedurze podwójnej ślepej recenzji.

Polskie Seminarium Etnomuzykologiczne

e-mail: etnomuzykologia.polska@gmail.com

SPIS TREŚCI

Od Redakcji	7
-----------------------	---

Agnieszka Jeż „Ton wschodniego smętku...”. Wątki arabskie w syjonistycznej muzyce i tańcu w Palestynie przed rokiem 1948	11
--	----

Rimantas Sliužinskas Związki między litewskimi i polskimi pieśniami ludowymi: perspektywa ogólna	29
--	----

Dawid Martin Od teoretyka do praktyka – o przełamywaniu rasowych tabu i metodologicznych barier w zachodnich badaniach nad gamelanem (ca. 1850–1960)	55
---	----

Tomasz Nowak, Michał Pastuch Tradycja gry na heligonkach w Małopolsce i jej odrodzenie na przełomie XX i XXI wieku	77
--	----

Krzysztof Hliniak Dziedzictwo taneczne wybranych mniejszości zamieszkujących Kraków i województwo małopolskie a granice państwowe, etniczne i kulturowe	97
--	----

Piotr Dahlig Tradycje muzyczne jako wyróżnik społeczno-kulturalny. Przykład repatriantów polskich z Bośni	125
---	-----

Maciej Adam Kierzkowski Radio AI. Etnomuzykologiczne studium eksperymentu Off Radia Kraków ze sztuczną inteligencją	151
---	-----

Od Redakcji

Oddajemy w Państwa ręce siódmy numer czasopisma *Etnomuzykologia Polska*. Tym razem poświęcamy go tematyce granic – tych obecnych w muzyce i społecznościach ją tworzących, ale też tych, które dostrzegamy w samej etnomuzykologii. Autorzy zaprezentowanych artykułów podeszli do tych problemów wieloaspektowo. Z przedstawionych refleksji wyłania się obraz muzyki związanej z granicami czasem dosłownie – wręcz przestrzennie, a innym razem metaforycznie. W tym drugim wypadku granice jawią się jako wyobrażone kształty istniejące w naszych indywidualnych i zbiorowych sposobach myślenia o świecie, pozwalające orientować się w sieciach ludzkich tożsamości i relacji. W zawartych w numerze artykułach przedstawiono problematykę zarówno lokalnych polskich tradycji, jak i muzyki obszarów pozaeuropejskich.

W tekście otwierającym niniejszy tom Agnieszka Jeż analizuje obecność wątków arabskich w muzyce i tańcu syjonistycznym w Palestynie przed rokiem 1948. Autorka wskazuje na znaczenie tych praktyk kulturowych w procesie konstruowania nowych tożsamości, ukazując, w jaki sposób zapożyczenia i inspiracje stają się częścią ideologicznej narracji. Agnieszka Jeż pokazuje, że muzyka może być zarówno narzędziem integracji, jak i medium propagandy.

Kolejna refleksja nad granicami, autorstwa Rimantasa Sliužinskasa, poświęcona jest porównawczym badaniom polskich i litewskich pieśni ludowych. Analiza melodii, struktur rytmicznych i tekstów ujawnia liczne analogie, które wskazują na historyczne powiązania kultur muzycznych obu narodów. Autor podkreśla, że granice etniczne i państwowe nigdy nie były barierą dla muzyki – przeciwnie, od zawsze to, co istniało na styku, było przestrzenią wymiany i dialogu, a dzisiejsze tradycje muzyczne są wynikiem długotrwałych procesów interakcji, nie zaś funkcjonowania zamkniętych, izolowanych systemów. Istotne jest to zwłaszcza w kontekście trwających od lat dyskusji o kulturowym dziedzictwie.

Dawid Martin dotyka problemów zarówno granic kulturowych, jak i metodologicznych. W swoim studium przedstawia ewolucję zachodnich

badania nad gamelanem indonezyjskim, koncentrując się na łączeniu podejścia teoretycznego i praktyki wykonawczej. Autor przedstawia wpływ koncepcji bimuzykalności na rozwój metodologii etnomuzykologicznej oraz jej rolę w odwierciedlaniu relacji i nadawaniu charakteru relacjom międzykulturowym. Artykuł ten jest ważnym głosem (ciągle jeszcze mało obecnym w polskiej etnomuzykologii) w dyskusji o związkach praktycznego uczestnictwa badaczek i badaczy w kulturze muzycznej z pogłębionym rozumieniem analizowanych zjawisk.

Problematyka rewitalizacji tradycji muzycznych w Polsce została podjęta przez Tomasza Nowaka i Michała Pastucha w artykule poświęconym heligonce – instrumentowi, który po okresie marginalizacji odzyskuje popularność w Małopolsce. Autorzy analizują mechanizmy odrodzenia gry na heligonce, wskazując zarówno na korzyści z tego wynikające, jak i nakreślając pola do krytycznej dyskusji. Artykuł wpisuje się w szerszy nurt badań nad rewitalizacją dziedzictwa, pokazując, że proces ten jest złożony i wymaga czujności praktyków w zachowywaniu wierności tradycji, przy jednoczesnej adaptacji do współczesnych realiów.

Krzysztof Hliniak również przygląda się tradycjom Małopolski, a konkretnie dziedzictwu tanecznemu zamieszkujących ją mniejszości narodowych i etnicznych, ukazując taniec jako istotny element definiowania granic kulturowych. Analiza wywiadów i obserwacji pozwoliła mu uchwycić procesy negocjowania tradycji w warunkach współczesnych przemian społecznych. Autor wskazuje, używając w argumentacji licznych cytatów, że taniec – podobnie jak muzyka – jest w Małopolsce ważnym narzędziem komunikacji i budowania poczucia wspólnoty na wielu poziomach.

Tekst Piotra Dahiliga poświęcony jest tradycjom muzycznym repatriantów polskich z Bośni. Autor przedstawia, w jaki sposób muzyka pełniła funkcję integracyjną w społecznościach przesiedleńczych, stając się narzędziem podtrzymywania więzi grupowej i pamięci kulturowej. W kontekście współczesnych migracji refleksja ta ma szczególną wartość, przypominając, że muzyka jest jednym z najtrwalszych elementów kultury, zdolnym przetrwać nawet głębokie zmiany polityczne i społeczne.

Numer zamyka artykuł dotyczący kwestii najbardziej aktualnych, czyli wykorzystania tak zwanej sztucznej inteligencji. Autor omawia problemy mediatyzacji czy transhumanizmu na przykładzie pewnego eksperymentu przeprowadzonego przez Off Radio Kraków, w którym wykorzystano technologię AI.

Wyrażamy nadzieję, że niniejszy tom stanie się inspiracją do dalszych badań nad rolą praktykowania i konceptualizowania muzyki w odzwierciedlaniu granic i ich kreśleniu, ale także w budowaniu porozumienia ponad granicami i podziałami. Życzymy miłej lektury!

W imieniu Redakcji,
Łukasz Smoluch